

Uchwała Nr 180/XV/2015
Rady Miasta Ciechanów
z dnia 23 grudnia 2015 r.

w sprawie uchwalenia ***Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ciechanowa na lata 2016 – 2032.***

Na podstawie art. 7 ust.1 pkt 1 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. 2015 r., poz. 1515 ze zmianami) oraz rezolucji Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 czerwca 1997 r. w sprawie programu wycofania azbestu z gospodarki (M. P. Nr 38, poz. 373) i opracowanego zgodnie z tą rezolucją, a przyjętego przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polski w dniu 15 marca 2010 r. „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” w związku z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 1232 ze zmianami) – Rada Miasta Ciechanów uchwała, co następuje:

§ 1.

Uchwała się ***Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ciechanowa na lata 2016 – 2032*** w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2.

Traci moc uchwała Nr 59/VI/2011 Rady Miasta Ciechanów z dnia 31 marca 2011 roku w sprawie uchwalenia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ciechanowa na lata 2011-2032”.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Ciechanów.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

Leszek Goździewski

GMINA MIEJSKA CIECHANÓW

**PROGRAM
USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU MIASTA CIECHANOWA
NA LATA 2016- 2032**

Ciechanów, listopad 2015 rok

**PROGRAM
USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU MIASTA CIECHANOWA**

Opracowanie:

mgr inż. Teresa Horbacz-Kowalska
Wydział Inżynierii Miejskiej i Ochrony Środowiska
Urzędu Miasta Ciechanów

SPIS TREŚCI

	Strona
I. Wprowadzenie	1
1. Uzasadnienie	1
2. Podstawy formalno-merytoryczne	2
3. Cel i zadania programu	3
4. Metodyka opracowania programu	3
II. Charakterystyka gminy miejskiej Ciechanów	4
III. Charakterystyka wyrobów zawierających azbest i oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka	6
1. Właściwości, występowanie i zastosowanie azbestu	6
2. Oddziaływanie azbestu na zdrowie ludzi	7
IV. Przepisy w zakresie użytkowania i usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest i obowiązki z nich wynikające	10
V. Zasady bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest	12
VI. Ilość i stan wyrobów z azbestem oraz możliwości ich usuwania na	15

terenie miasta	
1. Ilość i stan wyrobów zawierających azbest.	19
2. Możliwości bezpiecznego usuwania wyrobów z azbestem z terenu Ciechanowa	22
VII. Ustalenie polityki, celów i zadań	25
VIII. Plan usuwania azbestu, źródła i możliwości finansowania	25
1. Plan usuwania wyrobów zawierających azbest	26
2. Określenie źródeł i możliwości finansowania realizacji programu	27
3. Źródła finansowania	27
4. Zakładane warianty dofinansowania programu	28
IX. Koszty realizacji i określenie zasad finansowania programu	29
1. Koszty realizacji programu	29
Zabezpieczenie środków finansowych w budżecie miasta	
2. Zasady finansowania programu	32
X. Monitoring i aktualizacja programu	33
XI. Podsumowanie i wnioski	35
Załącznik: Informacja o wyrobach zawierających azbest.	

I. WPROWADZENIE

1. Uzasadnienie

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego stanowiący załącznik do *Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023*, przyjęty został uchwałą Nr 212/12 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 22 października 2012 r.

Celem *Programu* jest całkowite usunięcie i unieszkodliwienie do 2032 r. wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu województwa. Dla jego osiągnięcia *Program* określa przede wszystkim zakres i harmonogram działań w zakresie usuwania wyrobów z azbestem, a także wyznacza realizatorów odpowiedzialnych za poszczególne zadania. Ponadto, wskazuje możliwe źródła finansowania działań w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest.

Zadania związane z realizacją programu muszą być prowadzone na poziomie centralnym, wojewódzkim i lokalnym. Obowiązkiem samorządu gminnego jest między innymi gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscu występowania wyrobów zawierających azbest, inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest, przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest oraz działania edukacyjno-informacyjne mające na celu informowanie o szkodliwości azbestu i bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Uchwałą Nr 118/XVI/07 Rady Miasta Ciechanów z dnia 29 listopada 2007 r. uchwalony został pierwszy „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ciechanowa na lata 2008-2032”. Kolejny program został uchwalony w 2011 r. (uchwała Nr 59/VI/2011 RM Ciechanów z dnia 31 marca 2011 r.).

Niniejszy *Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ciechanowa* stanowi już kolejną aktualizację *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ciechanowa*. Jej celem jest wprowadzenie zapisów umożliwiających pozyskiwanie środków zewnętrznych przez Gminę Miejską Ciechanów na usuwanie wyrobów z azbestem przez osoby fizyczne nie prowadzące działalności gospodarczej. Program dokona również porównania zakresu usuwanych wyrobów na terenie miasta w odniesieniu do programu wojewódzkiego i wymaganego, do całkowitego oczyszczenia miasta z wyrobów z azbestem.

2. Podstawy formalno-merytoryczne

Rezolucją Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 czerwca 1997 r. w sprawie wycofania azbestu z gospodarki (M.P. Nr 38, poz. 373) Rada Ministrów została wezwana do opracowania programu zmierzającego do wycofania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski, która z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (zmieniona ustawą z 14 grudnia 2012 r. - Dz. U. 2013.21) stanowiły podstawę do opracowania *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*.

Obowiązujący *Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* (uchwała nr 122/2009 Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r., zmieniona uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 marca

2010 r.) stanowi kontynuację i aktualizację celów i działań poprzedniego programu (przyjętego uchwałą w maju 2002 r.), a mianowicie:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizację negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
- likwidację szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

*Program zakłada wsparcie finansowe ze środków budżetowych będących w gestii Ministra Gospodarki w zakresie dofinansowania inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest i opracowywania planów gospodarki odpadami, w tym gminnych. Gmina Miejska Ciechanów nie skorzystała z tych środków na inwentaryzację i opracowanie programu, gdyż zostały one uruchomione po wcześniej przeprowadzonej inwentaryzacji wyrobów z azbestem na terenie miasta oraz po uchwaleniu *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ciechanowa na lata 2008-2032*.*

Zapisy programu krajowego znajdują odzwierciedlenie na etapie województwa mazowieckiego w ww. *Programie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego*.

Wejście w życie ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach wprowadziło istotne zmiany w zakresie planowania gospodarki odpadami w kraju. Zniesiony został obowiązek opracowywania gminnych i powiatowych planów gospodarki odpadami, których częścią bywały programy usuwania wyrobów z azbestem. Gmina Miejska Ciechanów zawsze posiadała program azbestowy jako odrębną dokumentację opracowywaną w związku z realizacją programu krajowego i wojewódzkiego.

3. Cel i zadania programu

Podstawowym celem programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest jest:

- bezpieczne usunięcie z terenu miasta wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych azbestu dla mieszkańców miasta,
- likwidacja negatywnego oddziaływania wyrobów z azbestem na środowisko w zakładanym czasie realizacji programu, a tym samym spełnienia wymogów ochrony środowiska.

Osiągnięcie założonych celów wymaga podjęcia konkretnych działań i wykonania zadań w horyzoncie czasowym do roku 2032, tj.:

- opracowania (aktualizacji) programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta na podstawie wykonanej inwentaryzacji,
- wskazania miejsca składowania odpadów azbestowych,
- prowadzenie ciągłej edukacji i informacji na temat prawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- systematyczny monitoring usuwania i właściwego postępowania z odpadami przy współpracy z organami kontrolnymi,
- wytworzenie mechanizmu finansowania usuwania odpadów zawierających azbest z terenu miasta dla określonych podmiotów.

Istotnym elementem programu winno być określenie możliwości oraz źródeł finansowania jego realizacji, przynajmniej w takim stopniu, jaki jest możliwy na dzień opracowywania aktualizacji programu.

4. Metodyka opracowania programu.

Podstawowym źródłem informacji dla opracowania niniejszej aktualizacji programu była wykonana w 2006 r. inwentaryzacja materiałów budowlanych zawierających azbest obejmująca niemal 100 % indywidualnych gospodarstw domowych na terenie miasta Ciechanów, monitoring ilości usuniętych wyrobów z azbestem w latach 2007-2010 ujęty w aktualizacji programu obejmujący lata 2011-2032 oraz monitoring usuniętych wyrobów z azbestem w latach 2011-2014 w latach realizacji wymienionego programu.

Ponadto, przy opracowaniu skorzystano z informacji dostępnych w internetowej bazie azbestowej prowadzonej przez Ministerstwo Gospodarki.

Tworząc dokument uwzględniono obowiązki i zapisy z:

- „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”,
- zał. Nr 14 do *Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012 – 2017 z uwzględnieniem lat 2018 - 2023*: „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa mazowieckiego”.

Przy opracowaniu programu korzystano również z dostępnych publikacji i poradników dotyczących wyrobów z azbestem.

II. CHARAKTERYSTYKA GMINY MIEJSKIEJ CIECHANÓW.

Ciechanów jest jednym z najstarszych miast Północnego Mazowsza. Położone wzdłuż doliny rzeki Łydni (dopływu Wkry) miasto liczy 44.116 mieszkańców (stan na koniec 2014 roku według meldunków) i obejmuje powierzchnię 3.277 ha.

Teren miasta od wschodu graniczy z gminą Opinogóra, a z pozostałych stron z gminą wiejską Ciechanów. Przebieg ważnych dróg komunikacyjnych, tj. magistrali kolejowej Warszawa-Gdańsk i dróg krajowych nr 50 i 60 przez Ciechanów stanowią korzystne uwarunkowania dla rozwoju miasta. Na obrzeżach miasta zlokalizowane są osiedla domów jednorodzinnych, rozdzielonych zespołami zieleni lub nieużytkami. Ciechanów posiada wyraźnie wydzieloną, w swoim obszarze, dzielnicę przemysłową, w większości nie kolidującą z istniejącą i rozwijającą się zabudową mieszkaniową.

Struktura użytkowania terenów w mieście przedstawia się następująco:

▪ użytki rolne	1.960 ha
▪ lasy i zadrzewienia	140 ha
▪ wody	16 ha
▪ tereny osiedlowe i komunikacyjne	1.055 ha
▪ nieużytki	69 ha
▪ tereny różne	38 ha

Niemal 60 % powierzchni miasta stanowią użytki rolne. Na przestrzeni lat udział użytków rolnych w niewielkim zakresie systematycznie maleje z uwagi na przeznaczanie gruntów pod zainwestowanie. Obecnie działalność gospodarczą

proceed ponad 4,0 tysiące zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, ze znaczną ilością średnich przedsiębiorstw.

Ciechanów położony jest pomiędzy Wzniesieniem Mławskim, a Wysoczyzną Ciechanowską w makroregionie Niziny Północnomazowieckiej. Geomorfologicznie dominującą część terenu miasta kształtuje wysoczyzna morenowa zbudowana z piasków naglinionych, czarnych i szarych ziemi wytworzonych z glin, łąw i utworów pyłowych. W zachodniej i fragmentem środkowej części miasta występuje strefa czołowo-morenowa charakteryzująca się urozmaiconą rzeźbą terenu i znacznymi spadkami.

Środek miasta przecina dolina Łydni o zmiennej szerokości i wcięciu w wysoczyznę morenową. Długość rzeki w granicach miasta wynosi 7,8 km.

Badania jakości wód rzeki Łydni prowadzone są raz na kilka lat (przy braku badań w punktach bezpośrednio powyżej i poniżej miasta), co stanowi o braku możliwości jednoznacznego określenia wpływu ścieków wprowadzanych z miasta na stan czystości rzeki. Nie obejmowanie rzeki w systematycznych, planowanych badaniach, w ramach monitoringu wskazuje na to, że rzeka Łydnia nie jest narażona na zanieczyszczanie wód. Wcześniej prowadzone badania wykazywały, że Łydnia pod względem fizyko-chemicznym prowadziła wody II klasy jakości i w końcowej ocenie stanu ekologicznego zaliczono rzekę do stanu dobrego.

Wody powierzchniowe na terenie miasta (rzeka Łydnia, powyroboiskowe zbiorniki wodne) obejmują około 16,0 ha.

Wody podziemne dla potrzeb bytowo-gospodarczych ludności i zapewnienia wody do celów przemysłowych pobierane są z ujęć wód podziemnych (czwartorzędowych): Gostkowo, Kalisz-Przedwojewo, przy ul. Tysiąclecia i poddawane uzdatnianiu na dwóch stacjach uzdatniania wody. Użytkowa warstwa wodonośna zasobów wód w rejonie Ciechanowa, charakteryzuje się dość dobrymi parametrami jakości wody. Woda surowa zawiera jedynie ponadnormatywne zawartości związków żelaza.

Ogólna powierzchnia lasów i zadrzewień na terenie miasta wynosi ~ 140 ha, z czego Lasy Krubiński i Śmieciński pozostają w zarządzaniu Nadleśnictwa Ciechanów, inne tereny pozostają w gestii właścicieli (parafia, zarządy dróg, osoby prywatne, jednostki).

W obrębie Ciechanowa znajdują się objęte ochroną formy przyrody, a mianowicie:

- zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Rzeki Łydni” o powierzchni 57,31 ha, tj 1,75 % powierzchni miasta,
- 5 pomników przyrody (3 dęby szypułkowe, 1 kasztanowiec i głąz narzutowy),
- ustanowiony w 2007 r. użytek ekologiczny „Bagry” o powierzchni 4,0038 ha.

Generalnie miasto odznacza się dość dużą ilością zieleni (parki miejskie, skwery, zieleń przyuliczna). Posiada możliwości dalszego rozwoju (sprawna oczyszczalnia ścieków w trakcie modernizacji, rezerwy zasobów wód podziemnych, możliwości zaopatrywania w ciepło itd.). Stan jakości powietrza atmosferycznego, choć niezły, ze względu na stężenie pyłu PM10 oraz benzo/a/pirenu przyczynił się do zakwalifikowania, według kryterium ochrony zdrowia, Ciechanowa do **klasy C**. Ciechanów znajduje się w obrębie strefy mazowieckiej w uchwalonym 28 października

2013 r. przez Sejmik Województwa Mazowieckiego *Programie ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne pyłu zawieszzonego PM10 i pyły zawieszzonego PM2,5 w powietrzu.*

Miasto Ciechanów tak, jak i powiat ciechanowski, nie znajdują się w regionie zagrożonym azbestem i nie zostały objęte pomiarami stężenia włókien azbestu w powietrzu atmosferycznym.

III. CHARAKTERYSTYKA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST I ODDZIAŁYWANIE AZBESTU NA ZDROWIE CZŁOWIEKA.

1. Właściwości, występowanie i zastosowanie azbestu.

Ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz.1231 ze zmianami) zabronione zostało, z określonymi (w ustawie i przepisach odrębnych) wyjątkami, wprowadzanie do obrotu lub ponowne wykorzystania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, tj. azbestu i PCB (termin usunięcia i unieszkodliwienia PCB upłynął 31.12.2011 r.).

Azbestem nazywa się grupę minerałów włóknistych występujących w skorupie ziemskiej. Wyróżnia się minerały azbestowe z grupy serpentynów (chryzotyl) i amfiboli krokidolit, amozyt, termolit, aktyolit, antofilit).

Chryzotyl'

(najczęściej wykorzystywany minerał)

W Polsce azbest występuje na Dolnym Śląsku jako zanieczyszczenie złóż innych surowców. Nie występuje w formie złóż nadających się do górniczej eksploatacji. Największe złoża azbestu występują w Kanadzie, Rosji, USA, RPA i Zimbabwie, przy czym światowe złoża szacuje się na ponad 550 mln Mg.

Azbest charakteryzuje się znaczną wytrzymałością mechaniczną, elastycznością, miękkością, sprężystością. Posiada możliwości przędzenia. Jest lekki i odporny na działanie czynników chemicznych i biologicznych, a także działanie wysokich temperatur. Ponadto, azbest posiada właściwości dźwiękochłonne i źle przewodzi ciepło.

Produkcja wyrobów zawierających azbest rozpoczęła się w Polsce w 1907/1908 roku i trwała do 1998 roku. Największą popularność azbest zyskał w

latach 70-tych ubiegłego stulecia, kiedy to sprowadzano do kraju około 100 tysięcy Mg azbestu rocznie, głównie z Rosji i z Kanady. W zakładach wykorzystujących azbest do produkcji zatrudniano około 10 tysięcy osób.

Właściwości azbestu wykorzystano przy produkcji ponad 5.000 wyrobów, które znalazły zastosowanie w budownictwie (około 85 % importowanego azbestu wykorzystano do wyrobów materiałów budowlanych: pokryć dachowych i elewacji budynków, rur ciśnieniowych, wyrobów izolacyjnych) oraz w energetyce, transporcie, przemyśle chemicznym (do produkcji farb, pokostów, klejów, smarów, płytek i wykładzin podłogowych, tworzyw sztucznych) i do produkcji sprzętu gospodarstwa domowego (kuchenki i piecyki elektryczne, gazowe, opiekacze, żelazka, suszarki do włosów, siatki azbestowe).

Wyróżnia się dwie klasy wyrobów zawierających azbest ze względu na zawartość azbestu, stosowane spoiwo i gęstość objętościową wyrobu:

- klasę I stanowią wyroby o gęstości mniejszej niż 1000 kg/m^3 , tzw. „miękkie”, zawierające powyżej 20 % azbestu. Te wyroby łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, co powoduje znaczną emisję włókien azbestu do otoczenia. W tej klasie stosowane były wyroby tekstylne używane przez ludzi dla ochrony (koce gaśnicze, szczeliwa plecione), tektury uszczelnkowe np. w sprzęcie AGD, płytki podłogowe PCW i inne,
- klasę II stanowią wyroby o gęstości powyżej 1000 kg/m^3 , tzw. „twarde”, zawierające poniżej 20 % azbestu. W tych wyrobach włókna azbestowe są mocno związane i przy mechanicznym uszkodzeniu emisja włókien azbestu do otoczenia jest mniejsza niż z wyrobów „miękkich”. W tej klasie najbardziej rozpowszechnione są różnego rodzaju płyty azbestowo-cementowe stosowane jako pokrycia dachowe i elewacje w tzw. budownictwie wielkogabarytowym na terenach miast, a także rury wodociągowe i kanalizacyjne. Niebezpieczeństwo dla ludzi i środowiska powstaje przy mechanicznej obróbce wyrobów (np. cięcie) i rozbijaniu przy prowadzeniu prac remontowych.

2. Oddziaływanie azbestu na zdrowie ludzi.

Azbest był wykorzystywany jako bardzo dobry surowiec do czasu udowodnienia jego szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzi, tj. do połowy lat 80-tych ubiegłego stulecia. Dowiedziano wówczas, że włókna azbestu (o grubości mniejszej niż 3,0 i długości powyżej 5,0 mikrometrów) przedostające się do organizmu człowieka z wdychanym powietrzem są rakotwórcze.

Włókna azbestu¹

Zgodnie z ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ze względu na szkodliwość wyrobów azbestowych dla zdrowia

ludzi, zakończono od 28 września 1998 r. produkcję płyt azbestowo-cementowych, a od 28 marca 1999 r. obowiązuje zakaz obrotu azbestem i jego wyrobami.

W krajach Unii Europejskiej zakaz wydobycia azbestu oraz produkcji i przetwarzania wyrobów zawierających azbest wprowadzony został Dyrektywą 2003/18/WP Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 marca 2003 roku, natomiast całkowity zakaz stosowania azbestu wprowadzono Dyrektywą 1999/77/WE od 1 stycznia 2005 roku.

Wszystkie rodzaje azbestu są niebezpieczne dla zdrowia ludzi, przy czym właściwości chorobotwórcze włókien zależą od rodzaju azbestu, wymiarów i kształtu włókien, ich stężenia, czasu działania i innych czynników. Najbardziej niebezpieczny dla zdrowia jest azbest krokidolity, ze względu na mechanizm rozdrabniania, rozmiary włókien i ich trwałość w warunkach fizjologicznych. Włókna cienkie i wydłużone mają wysoką aktywność kancerogenną (rakotwórczą).

Krokidolit¹

Największym zagrożeniem dla organizmu są włókna respirabilne, które dostają się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych, skąd penetrują tkankę płucną. Kancerogenne działanie włókien azbestowych wzmacniane może być współdziałaniem innych czynników np. paleniem tytoniu. Ponieważ włókna są bardzo małe, niewidoczne dla oka i niewyczuwalne w dotyku, to jedynym ostrzeżeniem dla człowieka jest świadomość zagrożenia.

Wdychanie powietrza z azbestem może być przyczyną wielu chorób: pylicy azbestowej, międzybłonnaaka opłucnej, zmian opłucnych, raka płuc i oskrzeli.

¹ *zdjęcia azbestu ze strony internetowej encyklopedii Wikipedia*

Choroby mogą ujawniać się po wielu latach od czasu wchłonięcia włókien, gdyż włókna pozostają w płucach na zawsze. Według Światowej Organizacji Zdrowia nie ma bezpiecznej dawki zanieczyszczenia powietrza włóknami azbestowymi bez ujemnych skutków, które może przyjąć człowiek.

Wyroby zawierające azbest same w sobie nie stanowią zagrożenia dla zdrowia ludzi. Powstaje ono w przypadku możliwości uwalniania się włókien azbestowych do otoczenia np. w przypadku nieodpowiedniego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest powodującego naruszenie struktury powodowanej przez czynniki atmosferyczne, zanieczyszczenia chemiczne.

IV. PRZEPISY W ZAKRESIE UŻYTKOWANIA I USUWANIA AZBESTU ORAZ WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST I OBOWIĄZKI Z NICH WYNIKAJĄCE.

Zasady użytkowania i usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest reguluje wiele różnych aktów prawnych.

Podstawowym aktem jest ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (t. j. Dz. U. z 2004, Nr 3, poz.20), którą wprowadzono zakaz produkcji, handlu i stosowania wyrobów zawierających azbest. Ustawą określono termin zakończenia produkcji falistych płyt azbestowo-cementowych dla budownictwa na 28 września 1998 r., a w pół roku później zakaz ich obrotu. Załącznik nr 1 do ustawy jest listą wyrobów zawierających azbest dopuszczonych do produkcji lub wprowadzanych na teren kraju. Wykaz wyrobów z listy jest określany co roku rozporządzeniem Ministra Gospodarki. Ustawa określa też zagadnienia związane z opieką zdrowotną.

Kolejnymi ustawami dotyczącymi stosowania azbestu, usuwania, unieszkodliwiania i transportu wyrobów zawierających azbest są:

- ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. 2013, poz. 21 ze zmianami) określająca zasady postępowania z odpadami, a także m. in. obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym niebezpiecznych,
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2013, poz. 1232 ze zmianami) – określająca zasady ochrony środowiska i warunki

- korzystania z jego zasobów (z uwzględnieniem sposobu postępowania z substancjami stanowiącymi szczególne zagrożenie dla środowiska), przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju,
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1409 ze zm.), która nakłada obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie robót budowlanych, których realizacja może powodować m. in. pogorszenie warunków zdrowotnych czy stanu środowiska,

- ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (tekst jednolity z 2012 r., poz. 1137) ustalająca warunki przewozu odpadów niebezpiecznych,
- ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. z 2011 r. nr 63, poz. 322) regulująca zagadnienia dotyczące substancji i preparatów chemicznych, w tym niebezpiecznych.

Ww. i inne ustawy określają kierunki i ogólne zasady odnoszące się do wyrobów i odpadów zawierających azbest, szczegóły postępowania ustalone są w przepisach wykonawczych. Regulacje prawne zawarte są w kilkudziesięciu rozporządzeniach, z których w szczególności wymienić należy:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. 2014 r., poz. 1923),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2014 r., Nr 71, poz. 649 ze zmianami),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r. Nr 162, poz. 1089),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., Nr 8, poz. 31),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r., Nr 216, poz. 1824).

V. ZASADY BEZPIECZNEGO POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI I ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST.

Właściciel czy zarządca obiektu lub miejsca zawierającego azbest jest zobowiązany do przeprowadzenia inwentaryzacji i oceny stanu wyrobów zawierających azbest. Pierwsza inwentaryzacja (przeprowadzona w 2004 r.) miała obejmować stan na koniec 2003 r. Informacje należy aktualizować każdego roku, przy czym informacje przedkłada się Marszałkowi Województwa, a osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami przedkładają informację wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi (terminy i wzory określone były rozporządzeniem Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania ..., które zostało zmienione ww. rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r.)

Wyniki inwentaryzacji stanowiąc mają podstawę informacji o rodzaju, ilości i miejscu występowania wyrobów z azbestem z corocznym wykazywaniem zmian w zakresie przeglądu technicznego wyrobów z azbestem, sporządzenia oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania i usuwania tych wyrobów w myśl przytoczonych wcześniej przepisów. Przy czym

przedkładanie informacji w części obejmującej sporządzenie oceny stanu z określeniem stopnia pilności usuwania wyrobów nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest zobowiązywało wszystkich posiadaczy wyrobów z azbestem do dokonania pierwszej kontroli w terminie 6 miesięcy od wejścia w życie rozporządzenia, tj. od 29 listopada 2003 r. Zostało ono zmienione rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. (Dz. U. Nr 162, poz. 1089) w zakresie m. innymi nowego wzoru załącznika: „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”. Z określonego w ocenie stopnia pilności wymiany lub naprawy wynika termin ponownej oceny, tzn. wymóg pilnego usunięcia lub zabezpieczenia, bądź dokonania oceny w czasie od 1 roku do lat 5. Sporządzoną (w 2 egzemplarzach) ocenę posiadacze, po przekazaniu 1 egz. właściwemu organowi nadzoru budowlanego mają obowiązek przechowywać przez okres 5 lat. Obowiązek oceny dotyczy prowadzących działalność gospodarczą i

przedsiębiorców. Osoby fizyczne przechowują informacje o posiadanych wyrobach przez okres jednego roku, do czasu sporządzenia następnej.

Rozporządzenie to również określa wymagania w zakresie:

- wykorzystywania wyrobów z azbestem,
- wykorzystywania oczyszczania instalacji lub urządzeń zawierających azbest,
- przemieszczania odpadów zawierających azbest,
- oznaczania miejsc, pomieszczeń, instalacji i urządzeń zawierających azbest.

Przystąpienie do zgodnego z prawem usuwania wyrobów z azbestem wiąże się ze spełnieniem określonych prawem warunków, a bezpieczne usuwanie zachowania konkretnych zasad. Wśród nich można wymienić:

- obowiązek zgłoszenia robót związanych z demontażem wyrobów z azbestem (uzyskania decyzji) przez posiadacza wyrobów właściwemu organowi administracji architektoniczno-budowlanej,
- obowiązek zgłoszenia usuwania wyrobów, przez wykonawcę prac, właściwemu organowi nadzoru budowlanego, okręgowemu inspektorowi pracy, państwowemu powiatowemu inspektorowi sanitarnemu,
- prowadzący prace ma obowiązek oznakowania terenu, jego izolowania od otoczenia czy stosowania odpowiednich środków technicznych i prowadzenia prac w sposób ograniczający do minimum emisję pyłu azbestowego,
- prowadzenie prac z wyrobami zawierającymi azbest przez osoby zapoznane z wymogami bezpieczeństwa i higieny pracy.

VI. ILOŚĆ I STAN WYROBÓW Z AZBESTEM ORAZ MOŻLIWOŚCI ICH USUWANIA NA TERENIE MIASTA.

1. Ilość i stan wyrobów zawierających azbest.

Zgodnie z obowiązującymi, wcześniej przytoczonymi, przepisami każdy właściciel, użytkownik czy posiadacz nieruchomości, obiektu, instalacji zawierającej azbest ma obowiązek dokonywania inwentaryzacji i bieżącej aktualizacji wyrobów zawierających azbest.

Po raz pierwszy inwentaryzację, poprzez sporządzenie spisu z natury, należało przeprowadzić do 29 maja 2004 roku wg wzoru do stosownego rozporządzenia w 2 egzemplarzach; przy czym 1 egzemplarz należało przekazać wojewodzie, obecnie przekazuje się marszałkowi województwa (dotyczy to przedsiębiorstw i innych jednostek prawnych) lub wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi (osoby fizyczne). Takie informacje podlegają bieżącej aktualizacji do 31 stycznia każdego roku.

Z uwagi na to, że mieszkańcy Ciechanowa nie dopełnili powyższego obowiązku – Urząd Miasta Ciechanów w sierpniu 2004 roku przekazał informację o konieczności inwentaryzacji oraz warunkach bezpiecznego usuwania azbestu, poprzez dostarczenie pisma wszystkim mieszkańcom miasta (w kolejnych latach o obowiązku składania informacji przypominano mieszkańcom w czasie kontroli stanu czystości i porządku przez pracowników UM) oraz zamieszczanie artykułów informacyjnych w lokalnych mediach (prasa, radio, internet).

W efekcie tych działań z końcem 2004 r. i na początku 2005 r. zaczęły wpływać do Prezydenta Miasta informacje od mieszkańców. Pomimo akcji informacyjnej ilość osób i jednostek dopełniających tego obowiązku była stosunkowo niewielka w odniesieniu do osób faktycznie zobowiązanych do składania informacji.

W latach 2005 i 2006, wpłynęły do Urzędu Miasta informacje o ilości wyrobów z azbestem u osób fizycznych:

	2005 rok	2006 rok
Liczba złożonych informacji	319	351
Ilość pokryć dachowych z azbestem, głównie na budynkach mieszkalnych	42.112,8 m²	48.619,5 m²

Z uwagi na tak niewielki odzew wśród mieszkańców została podjęta decyzja o przeprowadzenia inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, u osób fizycznych, przez Urząd Miasta Ciechanów. Przeprowadzona inwentaryzacja (stan na koniec 2006 roku) wykazała, że na terenie 1.057 posesji w mieście znajdują się wyroby zawierające azbest. Stanowią je głównie pokrycia dachowe budynków mieszkalnych i gospodarczych, w większości wykonane z falistych płyt azbestowo-cementowych.

Przy inwentaryzacji nie ujawniono innych wyrobów z azbestem (rury, izolacje, szczeliwa, taśmy itd).

Ilość i stan wyrobów zawierających azbest u posiadaczy fizycznych w 2006 r. na terenie miasta kształtował się następująco (przy udziale zaledwie 6,6 % płaskich płyt azbestowo –cementowych) :

Płyty cementowo azbestowe	Ilość ogółem	
	m ²	Mg

Faliste	124.512,9	1 369,64
Płaskie	8.806,0	96,87
Ogółem:	133.318,9	1 466,51

Na terenie miasta ogółem na obiektach u osób fizycznych znajdowało się 133.318,9 m² płyt azbestowo-cementowych, co stanowi 1.466,5 Mg (przyjęto za krajowym i wojewódzkim programem usuwania wyrobów zawierających azbest, że średnia masa 1 m² płyty wynosi 11 kg).

Przedsiębiorstwa, podmioty gospodarcze, prowadzący działalność gospodarczą mają obowiązek składania informacji, obecnie Marszałkowi Województwa i dokonywania oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest (Inspektor Nadzoru Budowlanego. Z informacji uzyskanych, na etapie opracowywania pierwszego programu, z organów właściwych wynikało, że na terenie miasta nieliczne obiekty zawierały wyroby z azbestem. Parametry te nie odpowiadały stanowi faktycznemu (zaniżone).

W oparciu o inwentaryzację i uzyskane informacje – bilans wyrobów z azbestem na terenie miasta na koniec 2006 roku kształtował się następująco:

Rodzaj jednostki posiadacza wyrobów z azbestem	Ilość wyrobów		Stopień pilności usuwania (m ²)		
	m ²	Mg	I ^o	II ^o	III ^o
Budownictwo jednorodzinne: mieszkalne i gospodarcze	133.318,9	1.466,5	2.370,0	9.322,1	121.626,8
Obiekty użyteczności publicznej Gminy Miejskiej, wspólnoty i budown. Komunalne (TBS)	11.580,7	127,4	5.550,6	6.030,1	-
Wielorodzinne budownictwo mieszkaniowe (Sp. Zamek)	2.262,1	24,9	-	2.262,1	-
Pozostałe jednostki	7.403,0	81,4	30,0	6.903,0	470,0
Razem:	154.564,7	1.700,2	7.950,6	24.517,3	122.096,8

Powyższy bilans nie obejmował całości materiałów i wyrobów z azbestem znajdujących się na terenie miasta. Nie było i nie ma pewności o prawidłowości podanej ilości wyrobów będących w posiadaniu osób fizycznych przy inwentaryzacji, w użytkowaniu podmiotów gospodarczych, ale też w inwentaryzacji nie ujęto praktycznie innych wyrobów, poza wykorzystywanymi w budownictwie, jak np. z przemysłu chemicznego czy artykułów gospodarstwa domowego.

Bilans nie obejmował również sieci wodociągowych z rur azbestowo-cementowych, których na terenie miasta, wg informacji ZWiK Sp. z o.o. na koniec 2006 r. znajdowało się w eksploatacji 2.550,0 mb, w 2011 r. było w eksploatacji jeszcze 1.655,0 mb sieci wodociągowej azbestowo-cementowej. Obecnie w eksploatacji pozostaje 1.400,0 mb sieci wodociągowej azbestowo-cementowej

Sieci wodociągowe znajdujące się w ziemi nie stwarzają zagrożenia dla zdrowia ludzi i środowiska, a ponadto są one systematycznie wyłączane z eksploatacji w ramach prowadzonych modernizacji i przebudowy sieci. Jeżeli nie występują kolizje sieci wyłączane z eksploatacji pozostawia się w ziemi. Jest to właściwy sposób postępowania z tego rodzaju wyrobami. W wojewódzkim programie przyjmuje się również sukcesywną wymianę rur w ramach modernizacji sieci wodociągowych.

Wg szacunków z wojewódzkiego *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest* i jego aktualizacji ilość wyrobów z azbestem w 2010 roku na terenie powiatu ciechanowskiego wynosiła 25 371,264 Mg (wg przelicznika 1 m² płyt = 11 kg) przy wskaźniku nagromadzenia 23,935 Mg/km² i 0,281 Mg/osobę (w legionowskim 0,070 Mg/osobę do 0,820 Mg/osobę w powiecie łosickim). Program nie przedstawia tych wielkości w układzie gmin i miast, w przypadku miast byłyby one zdecydowanie wyższe.

Miasto Ciechanów i teren powiatu ciechanowskiego nie zostały włączone do programu monitoringu zagrożenia azbestem, a tym samym nie były i nie są objęte pomiarami stężenia włókien azbestu w powietrzu atmosferycznym. Województwo mazowieckie włączono do programu monitoringu. Na Mazowszu wytypowano do badań w 20 powiatach, na terenie 98 gmin 124 punkty pomiarowe w rejonach szczególnego zagrożenia azbestem. Pomiary stężenia włókien azbestu, prowadzone przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi, prowadzone były w latach 2005, 2007, 2008 i 2009.

Przedstawione powyżej ilości zinwentaryzowanych wyrobów z azbestem na terenie miasta stanowiły podstawę opracowanego:

- *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ciechanowa na lata 2008-2032* przyjętego uchwałą Nr 118/XVI/07 Rady Miasta Ciechanów z dnia 29 listopada 2007 r. i uchwałą w sprawie *Regulaminu udzielania dofinansowania do prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości położonych w granicach miasta Ciechanowa*,
- *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ciechanowa na lata 2011-2032* przyjętego uchwałą Rady Miasta Ciechanów Nr 113/IX/2011 z dnia 30 czerwca 2011 r. i kolejną uchwałą *Regulaminu udzielania i rozliczania dotacji celowej na prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości położonych w granicach miasta*.

Aktualizacja opracowanego w 2007 r. programu wynikała ze zmiany przepisów prawa i nieco innych zasad udzielania dofinansowania. Nie mniej jednak każdy z programów zakładał dofinansowanie do usuwanych wyrobów z azbestem wyłącznie przy zachowaniu warunków bezpiecznych dla zdrowia ludzi i ochrony środowiska oraz innych wymogów przepisów prawa.

Niniejsza aktualizacja programu zawiera:

- wprowadzenie nowych zasad udzielania pomocy przy usuwaniu i unieszkodliwianiu wyrobów z azbestem głównie przez osoby fizyczne,
- ocenę stopnia i zaawansowania prac związanych z usuwaniem wyrobów z terenu miasta w latach 2008 – 2014,
- weryfikację przepisów prawa,
- określenie źródeł finansowania realizacji programu.

Pierwszy program zakładał dofinansowanie usuwania azbestu osobom fizycznym i z obiektów użyteczności, budownictwa komunalnego. W latach jego realizacji wystąpiły następujące zmiany (monitorowane bezpośrednio przez Urząd Miasta):

Posiadacz wyrobów	Ilość wyrobów z azbestem (m ²)		
	Stan 2006 r.	Usunięta	Koniec 2010 r.
Budownictwo jednorodzinne	133.318,9	13.739,8	119.579,1
Obiekty użyteczności publicznej Gminy i budownictwo komunalne	11.580,7	2.112,75	9.467,95
Razem:	144.899,6	15.852,55	129.047,05

W ciągu trzech lat funkcjonowania i monitorowania programu ze zinwentaryzowanej ilości usunięto i unieszkodliwiono ponad 11 % wyrobów z azbestem z terenu miasta będących w posiadaniu osób fizycznych i na terenie obiektów użyteczności publicznej Gminy Miejskiej oraz budownictwa komunalnego.

Realizacja aktualizacji programu obejmująca lata 2011-2014 przyczyniła się do usunięcia wyrobów z azbestem z terenu Ciechanowa w niżej przedstawionym zakresie z jednoczesnym monitorowaniem:

Lata	Budownictwo jednorodzinne	Obiekty użyteczności publicznej, wspólnoty i budow. komunalne	Razem (m ²)	Razem (Mg)
Ilość wyrobów w m ²				
2010 r.	119.579,1	9.467,95	129 047,05	1 419,52
Ilość usuniętych wyrobów z azbestem m ²				
2011 r.	6 869,50	780,00	7 649,50	84,14
2012 r.	5 445,00	2 031,70	7 476,70	82,24
2013 r.	4 214,90	582,10	4 797,00	52,77
2014 r.	6 289,00	957,05	7 246,05	79,71
Usunięto:	22 818,40	4 350,85	27 169,25	298,86
Pozostało:	96 760,70	5 117,10	101 877,80	1 120,66

Wg zbilansowanej ilości wyrobów zawierających azbest w oparciu o inwentaryzację i pozyskane informacje na etapie opracowania I edycji *Programu* uwzględniając ilość usuniętych wyrobów z azbestem – ich ilość na koniec 2014 roku przedstawia się następująco:

Rodzaj jednostki posiadacza wyrobów z azbestem	Ilość wyrobów	
	m ²	Mg
Budownictwo jednorodzinne: mieszkalne i gospodarcze	96 760,70	1 064,38
Obiekty użyteczności publicznej Gminy Miejskiej i budown. komunalne w zarządzie TBS	5 117,10	56,29
Pozostałe jednostki (inf. wg 2010 r.)	7.515,60	82,67
Razem:	109 393,34	1.203,34

Realizowany od siedmiu lat program ustalał, w przyjętych regulaminach, różne zasady dofinansowywania prac związanych z usuwaniem i unieszkodliwiania wyrobów z azbestem. Na przestrzeni tych lat z dofinansowania nie skorzystali z niego przedsiębiorcy. Jak wynika z powyższego zestawienia z dofinansowania korzystały głównie osoby fizyczne. Usunięto 29,7 % zinwentaryzowanych wyrobów, co daje średnią ilość usuwanych wyrobów 6 145,97 m² (około 4,24 % ogólnej ilości).

2. **Możliwości bezpiecznego usuwania wyrobów z azbestem z terenu Ciechanowa.**

Według informacji składanych przez mieszkańców miasta od 2003 roku usuwano wyroby z azbestem w ilościach około 1.200 – 1.300 m²/rocznie.

Od 2008 kiedy uruchomiony został lokalny program z możliwością dofinansowania kosztów usuwania i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest zauważalny jest wyraźny (kilkukrotny) wzrost w zakresie ilości usuwanych wyrobów z azbestem.

Poza monitorowanym usuwaniem wyrobów z azbestem przez osoby fizyczne również podmioty gospodarcze usuwały wyroby z azbestem. Zakres usuwania wyrobów z azbestem rozpoznano na etapie aktualizacji programu w 2010 r. Wg przedłożonych informacji do Urzędu Marszałkowskiego i Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego od 2007 roku podmioty usunęły około 630,0 m² płyt azbestowo - cementowych. Nie jest to duża ilość i z pewnością nie odzwierciedla

faktycznej ilości usuniętych wyrobów, ponieważ w dalszym ciągu właściciele i posiadacze wyrobów z azbestem nie wywiązują się należycie z obowiązków dotyczących bieżącego składania informacji o posiadanych czy usuniętych wyrobach z azbestem, a także nie dokonują ocen stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Odpady zawierające azbest usuwane w ostatnich latach przez osoby fizyczne są zgłaszane niemal w 100 %. Wynika to z możliwości uzyskania dofinansowania do ponoszonych kosztów związanych ze zdjęciem, transportem czy unieszkodliwieniem i stanowi bardzo dobre narzędzie monitorowania w zakresie ilości usuwanych wyrobów z azbestem.

Uzyskanie dofinansowania możliwe było wyłącznie przy zachowaniu przyjętej regulaminem procedury postępowania, w tym warunkiem niezbędnym było zdjęcie wyrobów z azbestem, zabezpieczenie i transport przez uprawnioną jednostkę posiadającą stosowne pozwolenia i możliwość przekazania odpadów do unieszkodliwiania. Było to zgodne z obowiązującym prawem, a poprzez konieczność dokonywania zgłoszeń przez jednostki i prowadzenie prac przez wyszkolonych pracowników zapewnione były określone warunki prowadzonych robót przy zachowaniu bezpieczeństwa ludzi i środowiska.

Sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest od lat nie ulegają istotnym zmianom. Muszą je prowadzić podmioty posiadające stosowne zezwolenia, pozwolenia czy decyzje zatwierdzające program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi.

Podmioty gospodarcze z terenu miasta prowadzące najczęściej usługi związane ze zdjęciem, transportem i przekazaniem do unieszkodliwiania wyroby z azbestem przekazują je na składowiska odpadów zawierających azbest znajdujących się w ogólnodostępnej bazie wyrobów i odpadów zawierających azbest.

W ostatnich latach praktycznie wyeliminowane zostały sytuacje nieprawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest polegające głównie na samodzielnym zdejmowaniu wyrobów z azbestem przez posiadaczy (za czym przemawiały kwestie finansowe lub brak świadomości). Nie mniej jednak w dalszym ciągu na bieżąco musi być prowadzona systematyczna ogólno-krajowa i na poziomie lokalnym akcja informacyjno-edukacyjna, która przyczynia się do wzrostu świadomości ekologicznej społeczeństwa, znajomości przepisów.

Na dzień dzisiejszy na terenie województwa mazowieckiego działa tylko jedno składowisko przyjmujące odpady zawierające azbest. Instalacja ta znajduje się w miejscowości Rachocin, gm. Sierpc. Jej właścicielem jest Urząd Miasta Sierpc, a zarządzającym Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Sierpcu. Z przewidywanej budowy dwóch kwater do unieszkodliwiania odpadów w lipcu 2010 r. uruchomiono jedną kwaterę. Od lipca 2010 do 31 grudnia 2011 zdeponowano 284,72 Mg odpadów wypełniając kwaterę w około 0,63 %.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego, poza rozbudową składowiska w Rachocinie wskazywał planowane do budowy składowisko w m. Ogląda, gm. Przasnysz (o powierzchni 5 000 m² i pojemności 20 000 m³), które przy średniej objętości 1,0 Mg składowanych odpadów wynoszącej 0,82 m³ pozwoliłoby na zdeponowanie około 24 500 Mg odpadów. Składowisko miało być realizowane przez Międzygminny Związek Regionu Ciechanowskiego, który już nie istnieje i to składowisko na Mazowszu nie będzie realizowane.

Odpady zawierające azbest z terenu miasta składowane są przede wszystkim poza terenem województwa mazowieckiego, w znacznej mierze, na składowisku ogólno-dostępnym: Środowisko i Innowacje Sp. z o.o. Dobrów (woj. Świętokrzyskie), 28-142 Tuczępy.

W wykazie ogólnodostępnej **bazy wyrobów i odpadów zawierających azbest** na terenie Polski na liście znajduje się 58 składowisk, w tym planowane, zamknięte i czynne. Na terenie województwa mazowieckiego wymienione są tylko 4, z których czynne jest ww. w Rachocinie, trzy pozostałe są zamknięte.

Wg wojewódzkiego programu (za krajowym) uznano, że w latach 2009-2032 konieczne jest wybudowanie 56 składowisk odpadów zawierających azbest.

W dalszym ciągu jedynym sposobem postępowania z wyrobami zawierającymi azbest jest ich unieszkodliwienie poprzez składowanie. Z uwagi na to, że rozwój technologii dopuszcza przetwarzanie odpadów azbestowych zapewniając unicestwienie włókien w 2008 roku zostały podjęte prace legislacyjne w zakresie prawnego dopuszczenia przetwarzania odpadów azbestowych w urządzeniach przewoźnych. Wprowadzenie sposobu przetwarzania odpadów azbestowych w urządzeniach przewoźnych byłoby alternatywą do budowy nowych składowisk.

VII. USTALENIE POLITYKI, CELÓW I ZADAŃ.

Przyjęcie rezolucji w sprawie wycofania azbestu z gospodarki na terenie Polski jest efektem prowadzonej polityki państwa, w tym *Polityki Ekologicznej Polski*.

Realizując politykę Rada Ministrów RP w 2002 roku przyjęła *Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*. Głównym celem polityki realizowanej poprzez przyjęcie programów różnych szczebli od krajowego poprzez wojewódzkie do gminnych jest usunięcie i unieszkodliwienie do 2032 roku wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu kraju.

15 marca 2010 r. Rada Ministrów uchwaliła *Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*, który określa nowe, niezbędne w tym zakresie zadania.

W programie krajowym określono, wg posiadanych kompetencji, następujące zadania do realizacji przez samorząd gminny:

- gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa,
- przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,
- organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm,
- organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystywaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w *Programie*,
- inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów, opracowywania programów usuwania wyrobów z azbestem, lokalizacji składowisk oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
- współpraca z mediami, organizacjami społecznymi i organami kontrolnymi dotyczących tematyki azbestowej odpowiednio w zakresie posiadanych możliwości i kompetencji.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 jest dokumentem o strategicznym, długookresowym i docelowym działaniu wyznaczającym kierunki

polityki. Wskazują na to między innymi zadania określone do realizacji przez samorząd gminny, a dotyczące:

- organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm,
- współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów, opracowywaniem programów usuwania wyrobów z azbestem, lokalizacji składowisk oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest.

Obydwa te zadania jak dotychczas nie mogą być realizowane z uwagi na brak ostatecznych regulacji prawnych w tym zakresie. Zgodnie z obowiązującymi przepisami usuwanie wyrobów zawierających azbest musi być wykonywane przez specjalistyczne firmy zatrudniające wyszkolonych pracowników. Z kolei pomimo zapisu w ustawie o odpadach o dopuszczeniu przetwarzania odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych nie ukazały się przepisy wykonawcze określające warunki przetwarzania odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych.

Narzędziem monitorowania realizacji zadań wynikających z *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* jest przygotowana i prowadzona na zlecenie Ministra Gospodarki **baza wyrobów i odpadów zawierających azbest** umieszczona w na stronie www.bazaazbestowa.pl. W bazie gromadzone są i przetwarzane informacje przedkładane bezpośrednio przez osoby prawne do marszałków województw oraz wprowadzane przez gminy, a obejmujące wyroby z azbestem będące w posiadaniu osób fizycznych. Baza zawiera wykaz opracowanych programów usuwania wyrobów z azbestem (projekty, uchwalone, realizowane), wykaz składowisk odpadów z azbestem z określeniem ich statusu czy firm świadczących usługi w zakresie usuwania azbestu.

Baza danych o wyrobach zawierających azbest i wszystkich innych informacji związanych z problematyką wyrobów i odpadów zawierających azbest jest podstawą wdrożenia Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej (ESIP). Zakłada się, że wdrożenie ESIP przyczyni się do ujednoczenia systemów monitoringowych i połączenie ich w jeden wspólnie działający system.

Generalnie programy niższych szczebli muszą być spójne z programami wyższych szczebli. Powiat ciechanowski nigdy nie opracował programu usuwania wyrobów z azbestem. Niniejszy program odnosi się do zadań dla gmin zapisanych w harmonogramie programu wojewódzkiego dla Mazowsza.

Zgodnie z harmonogramem realizacji *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa mazowieckiego* gminne programy powinny realizować następujące zadania pozainwestycyjne:

- inwentaryzację wyrobów zawierających azbest na szczeblu gminnym według przyjętego jednolitego systemu,

- opracowanie gminnych programów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- działania edukacyjno-informacyjne mające na celu informowanie o szkodliwości azbestu i bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,

a w zakresie zadań inwestycyjnych:

- usuwanie wyrobów zawierających azbest .

Gmina Miejska Ciechanów dążąc do osiągnięcia celu, jakim jest całkowite usunięcie wyrobów z azbestem z terenu miasta, wykonuje zadania zgodnie z polityką kraju i województwa w tym zakresie. Określone cele i zadania w punkcie I.3 niniejszego programu zostały wpisane w prowadzoną politykę Gminy Miejskiej Ciechanów są spójne z programami usuwania wyrobów z azbestu wyższych szczebli i są realizowane.

W 2006 roku zinwentaryzowano wyroby zawierające azbest u osób fizycznych, po czym uchwałą Nr 118/XVI/07 Rady Miasta Ciechanów z dnia 29 listopada 2007 r. uchwalony został *Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ciechanowa na lata 2008-2032*, zaktualizowany w 2011 (uchwała Rady Miasta Ciechanów Nr 59/VI/2011 z dnia 31 marca 2011 r.). Obecne opracowanie stanowi już trzecią edycję programu. Systematycznie od 2007 roku prowadzi się akcję informacyjno-edukacyjną, poprzez zamieszczanie informacji na stronie internetowej Urzędu Miasta Ciechanów, w *Gazecie Samorządu Miasta Ciechanów* na temat szkodliwości azbestu, obowiązków posiadaczy wyrobów z azbestem.

VIII. PLAN USUWANIA AZBESTU, ŹRÓDŁA I MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA.

1. Plan usuwania wyrobów zawierających azbest.

Zgodnie z programem krajowym i wojewódzkim okres do całkowitego usunięcia wyrobów z azbestem podzielony był w I edycji *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ciechanowa na lata 2008-2032* na trzy przedziały czasowe obejmujące lata:

- od 2008 do 2012 r. (5 lat),
- od 2013 do 2022 r. (10 lat),
- od 2023 do 2032 r. (10 lat).

Rokiem początkowym *aktualizowanego programu* będzie 2016, a więc program będzie obejmował 17 lat od 2016 do 2032. Z drugiego przedziału czasowego określonego do realizacji pozostało siedem lat.

W ciągu siedmiu lat realizacji programu usunięto i unieszkodliwiono z obiektów budownictwa jedno - i wielorodzinnego na terenie miasta 43 021,8 m² (6 145,97 m² w roku) płyt azbestowo-cementowych, tj. 29,7 % zinwentaryzowanej ilości. Dofinansowanie nie obejmowało 100 % usuwanych wyrobów (z niektórych obiektów usuwano więcej niż przewidywała maksymalna kwota dofinansowania lub np. z dwóch obiektów w ciągu jednego roku, regulamin zakładał dofinansowanie 1 zgłoszenia dla tego samego użytkownika).

Wg stanu na koniec 2014 r. na terenie miasta pozostają niżej wymienione ilości wyrobów z azbestem:

Rodzaj jednostki posiadacza wyrobów z azbestem	Ilość wyrobów	
	m ²	Mg
Budownictwo jednorodzinne: mieszkalne i gospodarcze	96 760,70	1 064,38
Obiekty użyteczności publicznej Gminy Miejskiej i budown. komunalne w zarządzie TBS	5 117,10	56,29
Pozostałe jednostki (wg inf. z 2010 r.)	7 5151,60	82,67
Razem:	109 393,34	1 203,34

2. Określenie źródeł i możliwości finansowania realizacji programu.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 wskazuje źródła finansowania usuwania azbestu, którymi są środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki, środki własne właścicieli obiektów budowlanych, inwestorów prywatnych, środki funduszy ochrony środowiska, pomocowe Unii Europejskiej, środki własne jednostek samorządowych i kredyty.

Z budżetu państwa za pośrednictwem Ministra Gospodarki na realizację *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* zakłada się ponoszenie, w latach 2009-2032, wydatków w określonych kwotach na następujące zadania:

- działania legislacyjne (bez nakładów z budżetu),
- działania edukacyjno-informacyjne (12,8 mln zł),
- wsparcie prac przygotowawczych dla oczyszczania z azbestu publicznych terenów i obiektów budowlanych: dokumentacje (2,9 mln zł),
- wsparcie opracowania i aktualizacji gminnych, powiatowych i wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest (10,0 mln zł),
- wsparcie szkoleń lokalnych (16,2 mln zł),
- monitoring realizacji *Programu* (7,2 mln zł),
- działania w zakresie oceny narażania i ochrony zdrowia (4,0 mln zł).

Analizując możliwości skorzystania z wyżej określonych środków z budżetu państwa przez Gminę Miejską Ciechanów stwierdza się, że:

- w zakresie działań edukacyjno-informacyjnych do Urzędu Miasta docierają informatory i poradniki wykonywane na zlecenie Ministra Gospodarki, a dotyczące problematyki azbestowej, a pracownicy korzystają z organizowanych konferencji czy szkoleń,
- Urząd Miasta otrzymuje również opracowywane i aktualizowane *Wojewódzkie Plany Gospodarki Odpadami dla Mazowsza z Programem usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego*. Gmina Miejska nie skorzystała natomiast z możliwości uzyskania dofinansowania przeprowadzenia inwentaryzacji i opracowania programu gminnego. Po raz

pierwszy program dla Ciechanowa został wykonany, we własnym zakresie, w 2007 roku, po przeprowadzonej w 2006 r. inwentaryzacji wyrobów z azbestem, tj. przed możliwością pozyskania środków z budżetu państwa,

- w zakresie wsparcia szkoleń lokalnych nie korzystano z żadnych środków, gdyż miały one dotyczyć tematyki usuwania wyrobów z azbestem bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm. Przepisy w tym zakresie nie zmieniły się i nadal istnieje obowiązek korzystania z usług specjalistycznych jednostek przy usuwaniu wyrobów z azbestem.

Jak widać z powyższego Gmina Miejska Ciechanów w niewielkim zakresie (głównie rzeczowym, a nie finansowym) korzysta ze środków budżetu państwa na realizację programu na szczeblu lokalnym.

Opracowany we własnym zakresie *Program* zakładał od 2008 roku pomoc finansową (z budżetu miasta oraz gminnego i powiatowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej) przy usuwaniu wyrobów z azbestem będących w posiadaniu osób fizycznych oraz z obiektów użyteczności Gminy Miejskiej

Ciechanów i budownictwa komunalnego na terenie miasta. Nie przewidywano pomocy podmiotom gospodarczym ze względu na to, że podmioty posiadały i posiadają zdecydowanie szersze, niż osoby fizyczne, możliwości w zakresie pozyskania środków na usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest. W aktualizacji programu od 2011 r. przewidziano udzielanie pomocy w formie dotacji również podmiotom gospodarczym, przy czym w latach 2011-2014 żaden z podmiotów nie skorzystał z dotacji.

3. Źródła finansowania

Na usuwanie wyrobów i unieszkodliwianie odpadów z azbestem możliwe jest uzyskanie kredytów, pożyczek, dotacji udzielanych przez różnego rodzaju banki i fundusze wspierające działania proekologiczne (określono je m. innymi w krajowym i wojewódzkim programie). Informacje na temat możliwości i źródeł pozyskania środków są powszechne i łatwo dostępne.

Program wojewódzki wymienia wśród źródeł finansowania na terenie województwa środki:

- własne właścicieli obiektów, inwestorów i jednostek samorządu,
- budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki: głównie wsparcie jednostek samorządu w zakresie opracowywania programów usuwania azbestu, materiałów informacyjno-edukacyjnych,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie (pożyczki i dotacje),
- Bank Ochrony Środowiska S.A. (pożyczki),
- Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Mazowieckiego w ramach działania 4.2 Ochrona powierzchni ziemi w ramach działania 5.2 Rewitalizacja miast, w którym wymiana elementów zawierających azbest traktowana jest jako element projektu.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie zapewnia dofinansowanie działań związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu dla określonych beneficjentów. Programy w tym zakresie przyjmowane są na jeden rok. Alokacja ustalana jest przez Zarząd i ustalana w ogłoszeniu o naborze

wniosków. Beneficjentami programów są jednostki samorządu terytorialnego (JST) z podległymi jednostkami, pozostałe osoby prawne i osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Osoby fizyczne (w tym wspólnoty mieszkaniowe) nieprowadzące działalności gospodarczej składają wnioski o dofinansowanie za pośrednictwem gminy. Pozostali składają wnioski indywidualnie. Pomoc finansowa może być udzielana w formie pożyczek i dotacji (w 2015 r. dotacje dla JST mogły wynosić 85 % kosztów kwalifikowanych).

Do wniosku, składanego przez gminę, o dofinansowanie konieczne jest sporządzenie między innymi wykazu właścicieli, zarządców czy użytkowników obiektów, którzy zamierzają usunąć azbest w danym roku wraz z informacją o powierzchni (ilości), a także stanie wyrobów na obiekcie objętym dofinansowaniem. Wnioskodawca powinien dokonać wyboru wykonawcy zgodnie z ustawą *Prawo zamówień publicznych*. Możliwość pozyskania środków określa szczegółowo *Regulamin przeznaczania środków WFOŚiGW w Warszawie na dofinansowanie działań z zakresu usuwania i unieszkodliwiania azbestu na terenie Województwa Mazowieckiego*.

4. Zakładany wariant dofinansowania programu.

Aktualizacja programu usuwania wyrobów z azbestem zakłada pozyskiwanie środków z WFOŚiGW w Warszawie na jego realizację.

Urząd Miasta Ciechanów, w drodze przetargu wyłoni firmę, która będzie posiadała wymagane prawem decyzje na prowadzenie prac związanych z usunięciem i transportem odpadów zawierających azbest oraz przekaże je do unieszkodliwienia. Firma taka wykonywałaby usługi dla wszystkich mieszkańców (wspólnot mieszkaniowych). Za wykonaną usługę (wg ceny ustalonej w przetargu) Urząd pokryje całość kosztów wykonanej usługi. Po spełnieniu wszystkich wymaganych warunków (między innymi ww.) określonych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie istnieje możliwość uzyskania dofinansowania działań z zakresu usuwania i unieszkodliwiania azbestu w wysokości do 85 % kosztów kwalifikowanych. Przy usuwaniu azbestu kosztami kwalifikowanymi są koszty obejmujące demontaż, transport i unieszkodliwianie opadów z azbestem. Pokrycie pozostałych 15 % kosztów kwalifikowanych oraz wyższych od przyjętych przez WFOŚiGW na dany rok należy przewidzieć z budżetu gminy z wpływów z tytułu opłat i kar za korzystanie ze środowiska.

W określonych, przez WFOŚiGW w Warszawie, na 2015 rok warunkach dofinansowania określono, że koszty jednostkowe dofinansowanego zadania nie mogą przekraczać:

- 900,0 zł za 1 Mg lub 12,0 zł/m² demontowanych wyrobów azbestowych wraz z ich utylizacją,
- 600,0 zł za 1 Mg lub 8,0 zł/m² utylizowanych odpadów azbestowych (bez ich demontażu).

IX. KOSZTY REALIZACJI I OKREŚLENIE ZASAD FINANSOWANIA PROGRAMU.

1. Koszty realizacji programu.

Koszty usuwania, transportu i utylizacji wyrobów zawierających azbest (głównie w pokryciach dachowych) powinni ponosić zarówno właściciele nieruchomości, jak i gminy, ale środki przede wszystkim powinny pochodzić z dotacji czy pożyczek z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, jak i innych źródeł, o ile będą dostępne dla samorządów.

Na całkowite nakłady finansowe związane z gospodarką odpadami azbestowymi składają się koszty jednostkowe związane z:

- demontażem wyrobów zawierających azbest (głównie pokryć dachów),
- transportem odpadów zawierających azbest do miejsc unieszkodliwienia,
- unieszkodliwieniem odpadów z azbestem na składowisku,
- założeniem nowego pokrycia dachowego, którego koszt jest najwyższy i nie może być realizowany w ramach wsparcia z funduszy ochrony środowiska.

Koszty świadczenia usług w usuwania azbestu w poprzednich latach były bardzo zróżnicowane, ale w ostatnich latach uległy obniżeniu i stabilizacji. Wg poprzedniego programu wojewódzkiego kształtowały w wysokości 37,0 zł/m² płyty azbestowo-cementowej.

Z rozpoznania cenowego usług firm prowadzących działalność na terenie miasta Ciechanowa (dokonanego przed 2011 rokiem) ceny ww. usług kształtowały w granicach od około 15 zł do 20 zł/m² pokrycia dachowego. Poprzednie programy usuwania wyrobów z azbestem z terenu miasta zakładały dofinansowanie kosztów usunięcia, transportu i unieszkodliwienia 1 m² płyty azbestowo-cementowej w wysokości nie przekraczającej 15,00 zł. Realizacja gminnego programu w latach 2011-2014 wykazała, że przyjęte koszty usuwania 1,0 m² płyty azbestowo-cementowej są bardzo bliskie cenom usług naszych lokalnych firm.

Warunki dofinansowania były określane w regulaminach, a źródłem dofinansowania był budżet miasta, w pierwszej edycji z udziałem środków przekazywanych z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Starostwa Ciechanowskiego.

Obecnie obowiązujący *Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego* z marca 2012 r. określa średnie koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest (opracowanie własne autorów programu na podstawie analizy rynku, firm i przedsiębiorstw) w następujący sposób:

Rodzaj usługi	Koszt usługi
Demontaż i transport 1,0 m ² płyt azbestowo-cementowych	11,00 zł/m ²
Koszt składowania 1,0 m ² płyt azbestowo-cementowych	5,50 zł/ m ²
Śr. koszt usunięcia 1,0 m² płyt azbestowo-cementowych	16,50 zł/m²

Różnica między średnimi kosztami zakładanymi w programie wojewódzkim, a przyjmowanymi wcześniej w programach Gminy Miejskiej nie jest wielka, bo około 10 %. Po określonej stabilizacji cen usług na naszym terenie, faktycznych kosztach w latach realizacji programu - przyjmuje się w niniejszym programie, że koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia 1,0 m² płyty azbestowo - cementowej wyniesie ~ 15,00 zł. Zakłada się, że koszt demontażu stanowi połowę całej kwoty, tj. 7,50 zł/m².

Przy takim założeniu koszty usunięcia zinwentaryzowanych wyrobów z azbestem wyniosą:

Rodzaj wyrobów z azbestem	jednostki posiadacza	Ilość wyrobów (m²)	Koszt usunięcia (zł)
Budownictwo mieszkalne i gospodarcze	jednorodzinne:	96 760,70	1 451 410,50
Obiekty użyteczności publicznej. Gminy Miejskiej i budown. komunalne w zarządzie TBS		5 117,10	76 756,50
Razem:		101 877,80	1 528 167,00

Przyjmując równomierne usuwanie azbestu od 2016 roku (z uwzględnieniem 2015 r.) w ciągu 18 lat wymagane nakłady wyniosłyby:

$$1\ 528\ 167,00 : 18\ \text{lat} = 84\ 898,00\ \text{zł/rok}$$

Przy wyłonieniu firmy świadczącej usługi wg niższych stawek jednostkowych wyżej określone nakłady będą odpowiednio mniejsze.

Zakładając realizację programu głównie przez pozyskanie dotacji ze środków WFOŚiGW koszty zostały określone dla zinwentaryzowanych wyrobów z azbestem będących w posiadaniu tylko osób fizycznych (w tym wspólnot mieszkaniowych) i obiektów będących własnością gminy. Dla takich posiadaczy i użytkowników wyrobów z azbestem jest możliwe uzyskanie dotacji przy składaniu wniosków za pośrednictwem gminy.

Zabezpieczenie środków finansowych w budżecie miasta

Z przedstawienia powyższego obliczenia wynika przybliżona roczna kwota na refinansowanie kosztów usuwania wyrobów z azbestem. Oszacowanie stopnia

intensywności prac jest niemożliwe do określenia na etapie opracowywania programu.

Rada Miasta powinna uchylać każdego roku w budżecie środki finansowe przynajmniej dla średniorocznej ilości usuwanych wyrobów z azbestem, tj. w ww. wysokości około 85 000,00 - 90.000,00 zł na realizację niniejszego programu. Gmina Miejska Ciechanów, po zebraniu wniosków i zgłoszeń od osób zamierzających usuwać wyroby z azbestem (po spełnieniu wszystkich warunków zarówno przez zgłaszających, jak i Gminę Miejską), złoży wniosek do WFOŚiGW w Warszawie o udzielenie dotacji. Otrzymanie dotacji z funduszu w pełnej wysokości, przy obecnej wysokości 85 % kosztów kwalifikowanych, wymagało będzie wydatkowania ze środków budżetu miasta kwoty kilkunastu tysięcy lub nawet wyższej. Wysokość tej kwoty będzie zależała do kosztów

jednostkowych świadczonych usług oraz od jednostkowych kosztów kwalifikowanych określonych przez WFOŚiGW na każdy rok. W określonych na 2015 rok warunkach dofinansowania określono, że koszty jednostkowe dofinansowanego zadania nie mogły przekraczać 12,0 zł/m² demontowanych wyrobów azbestowych wraz z ich utylizacją czy 8,0 zł/m² utylizowanych odpadów azbestowych (bez ich demontażu).

Do kosztów wykonania programu gminnego nie dolicza się kosztów wykonania składowiska odpadów zawierających azbest, gdyż gminy samodzielnie nie mają obowiązku realizacji tego rodzaju obiektów. W latach poprzednich zakładano partycypację w kosztach budowy składowiska odpadów niebezpiecznych (w m. Ogląda, gm. Przasnysz do unieszkodliwiania odpadów azbestowych) w ramach Międzygminnego Związku Regionu Ciechanowskiego, który został powołany z inicjatywy Gminy Miejskiej Ciechanów. To składowisko, jako projektowane na Mazowszu, wymienione jest w wojewódzkim programie. MZRC został rozwiązany i planowane do wybudowania instalacje, w tym składowisko w Oglądzie nie będą realizowane.

2. Zasady finansowania realizacji programu

W budżecie miasta każdego roku należy zabezpieczyć kwotę w granicach 85 -100 tys. zł (przy dofinansowaniu 15,00 zł/m² usunięcie ponad 6 000,0 m² płyt azbestowo-cementowych).

Po przeprowadzeniu postępowania, zgodnie z regulaminem udzielania zamówień publicznych, wybrana zostanie firma świadcząca usługi w zakresie usuwania, transportu i przekazywania wytworzonych odpadów z azbestem do miejsca ich unieszkodliwienia. Prezydent Miasta w oparciu o podpisaną umowę z wyłonionym wykonawcą, po zakończeniu prac, dokona rozliczenia usług.

Szczegółowe zasady i warunki realizacji programu zostaną określone stosownym zarządzeniem Prezydenta Miasta Ciechanów.

Osoby chcące uzyskać sfinansowanie prac związanych z demontażem wyrobów zawierających azbest będą musiały poinformować o tym Urząd Miasta na początku roku kalendarzowego (w ogłoszonym przez Urząd Miasta terminie przyjmowania zgłoszeń na każdy rok) w informacjach o wyrobach zawierających azbest (lub opracowanych i ogólnie dostępnych zgłoszeniach). Istotne będzie określenie przewidywanego terminu usunięcia wyrobu z azbestem, co będzie uwzględniane w opracowywanym harmonogramie rzeczowo-finansowym usuwania wyrobów przy wystąpieniu do WFOŚiGW o dotacje na ten cel.

X. MONITORING I AKTUALIZACJA PROGRAMU

Programy usuwania azbestu obejmują wieloletnie okresy realizacji i z tego względu na przestrzeni lat mogą zmieniać się uwarunkowania prawne i dotyczące sposobów unieszkodliwiania azbestu, kosztów usuwania wyrobów z azbestem czy możliwości pozyskiwania środków na dofinansowanie.

Od czasu poprzedniej edycji programu przewidywane były zmiany w zakresie obowiązujących przepisów dotyczących sposobów unieszkodliwiania np. pracy urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest czy możliwości usuwania wyrobów z azbestem we własnym zakresie, których do tej pory nie wprowadzono.

Wprowadzanie istotnych zmian w zakresie obowiązującego prawa, zakładanie innych uwarunkowań dotyczących finansowania realizacji programu będzie wymagało opracowania aktualizacji programu czy zmian dokumentów związanych z możliwością dofinansowania.

Przyjęcie dokumentu będzie umożliwiało prowadzenie systematycznego monitorowania zadań w zakresie osiągnięcia założonego celu, tj.:

- bieżące monitorowanie ilości wyrobów z azbestem:
 - pozostających w użytkowaniu,
 - usuwanych w każdym roku realizacji programu,
- współpracę z innymi urzędami w zakresie prowadzenia **ogólnopolskiej bazy wyrobów i odpadów zawierających azbest** monitorującej realizację zadań *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*,
- analizowanie stopnia realizacji programu i opracowywanie okresowych informacji z realizacji programu.

Dla oceny realizacji *Programu* przyjmuje się następujące wskaźniki:

Lp.	Wskaźnik monitoringu	Jednostka
1.	Ilość wyrobów z azbestem w przeliczeniu na 1 mieszkańca Ciechanowa	kg/m-ca m ² /m-ca
2.	Ilość usuniętych wyrobów z azbestem	Mg/rok, m ² /rok
3.	Ilość unieszkodliwionych wyrobów z azbestem	Mg/rok, m ² /rok
4.	Proporcja ilości usuniętych wyrobów z azbestem w stosunku do ilości występującej na początku roku	%
5.	Nakłady poniesione na usunięcie odpadów zawierających azbest z budżetu miasta	zł
6.	Pozyskane środki z WFOŚiGW na realizację programu	zł
7.	Ilość złożonych zgłoszeń i wniosków o udział w realizacji programu na konkretny rok kalendarzowy	sztuki
8.	Rodzaj prowadzonych działań edukacyjno-informacyjnych.	opis

Wskaźnikami wyjściowymi do monitorowania programu będą wielkości określone na koniec 2014 roku, a mianowicie:

- ilość wyrobów z azbestem: 109 393,34 m², w tym ilość możliwa do usunięcia w ramach realizacji programu **101 877,80 m² (1 120,66 Mg)**,
- ilość wyrobów z azbestem w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w odniesieniu do ilości możliwej do usunięcia w ramach realizacji programu): **2,3 m² lub 0,025 Mg.**

W poprzedniej edycji programu z 2011 roku określone były wskaźniki wyjściowe do monitorowania programu w wielkościach na koniec 2010 roku, a mianowicie:

- ilość wyrobów z azbestem: **136.538,15 m²** lub **1.501,98 Mg**,
- ilość wyrobów z azbestem w przeliczeniu na 1 mieszkańca: **3,0 m²** lub **0,033 Mg**.

Z porównania wskaźników wyjściowych z 2011 i 2014 roku wynika, że następuje systematyczne usuwanie wyrobów zawierających azbest, co przekłada się na mniejszą ilość wyrobów przypadających na 1 mieszkańca miasta.

XI. PODSUMOWANIE I WNIOSKI.

Wprowadzenie zakazu stosowania wyrobów zawierających azbest powoduje, że jego ilość wykorzystywana głównie w materiałach budowlanych będzie się zmniejszać. Istotne dla środowiska, a przede wszystkim zdrowia ludzi jest właściwe postępowanie przy usuwaniu wyrobów z azbestem. Prace powinny być wykonywane wyłącznie przez specjalistyczne i uprawnione w tym zakresie jednostki.

Całkowite usunięcie wyrobów z azbestem z terytorium Polski powinno nastąpić do końca 2032 roku. Uwzględniając ten okres zakłada się sukcesywne usuwanie wyrobów z azbestem. Trudno jest w programie założyć w jakim tempie i ile będzie usuwanych wyrobów z azbestem, szczególnie jeżeli chodzi o posiadaczy fizycznych, gdyż wiąże się to z koniecznością ponoszenia wysokich nakładów finansowych na zastąpienie wymienianych materiałów zawierających azbest na bezpieczne dla ludzi i środowiska.

W ciągu siedmiu lat funkcjonowania i monitorowania dwóch edycji programu ze zinwentaryzowanej, na terenie miasta Ciechanowa, ilości usunięto i unieszkodliwiono 29,7 % wyrobów z azbestem z obiektów będących w posiadaniu osób fizycznych i na terenie obiektów użyteczności publicznej Gminy Miejskiej oraz budownictwa komunalnego

Prowadząc monitoring realizacji programu, a także zbierając informacje do opracowania aktualizacji o ilościach wyrobów z azbestem można jednoznacznie stwierdzić, że pomimo wielu przepisów regulujących tematykę azbestu, akcji informacyjno-edukacyjnej, o różnym zasięgu od krajowego począwszy na lokalnym

kończąc, w dalszym ciągu właściciele i posiadacze wyrobów z azbestem nie wywiązują się należycie z obowiązków dotyczących bieżącego składania informacji o posiadanych czy usuniętych wyrobach z azbestem, a podmioty gospodarcze nie dokonują ocen stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

Gmina Miejska Ciechanów opracowując kolejną edycję programu i wychodząc z propozycją sfinansowania usuwania i unieszkodliwiania wyrobów z azbestem (poprzez pozyskanie środków z funduszy ochrony środowiska z udziałem środków z budżetu miasta) określa warunki dla ich posiadaczy i użytkowników, tj. obowiązku dopełniania wymogów prawa w tym zakresie i systematycznego przedkładania informacji o wyrobach zawierających azbest.

Program zakłada prowadzenie usuwania, transportu, unieszkodliwiania wyrobów z azbestem z terenu miasta będących w posiadaniu czy użytkowaniu osób fizycznych i wspólnot mieszkaniowych przez wyłoniony przez Gminę Miejska Ciechanów podmiot. Realizacja programu wymagać będzie zabezpieczenia w 100 % środków w budżecie miasta (wg prognoz), które mogą być niewykorzystane na ten cel (przesunięcie środków w budżecie na inny cel) w wysokości uzyskanej corocznie dotacji z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

Niniejszy program usuwania azbestu z terenu gminy miejskiej Ciechanów będzie na bieżąco monitorowany poprzez składane informacje o posiadanych i usuwanych wyrobach zawierających azbest i wnioski o udział w realizacji programu na dany rok poprzez zgłoszenie chęci usunięcia wyrobów z azbestem, a aktualizowany w razie potrzeby, w przypadku wystąpienia istotnych zmian.

Prowadzenie akcji informacyjno-edukacyjnej na temat szkodliwości i bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami z azbestem, w tym również upowszechnienie programu usuwania azbestu ma za zadanie podnoszenie świadomości społecznej o zagrożeniach stwarzanych przy nieprawidłowym usuwaniu i postępowaniu z wyrobami zawierającymi azbest.

Realizacja niniejszego programu, tak jak i *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*, odpowiednio do zasięgu przyniesie korzyści społeczne, ekologiczne i ekonomiczne na szczeblu lokalnym miasta Ciechanowa.

Z analizy powyższego programu wynikają następujące wnioski:

- realizacja programu wymaga bieżącego prowadzenia akcji edukacyjno-informacyjnej,
- zarządzeniem Prezydenta Miasta Ciechanów należy określić zasady i warunki realizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości położonych w granicach miasta,
- warunkiem udziału w realizacji programu w konkretnym roku będzie obowiązek zgłoszenia, złożenia deklaracji o przystąpieniu do programu w danym roku budżetowym (w terminie określonym w odrębnej informacji),
- wdrożenie mechanizmu finansowania usuwania i unieszkodliwiania wyrobów z azbestem gwarantuje skuteczne i bezpieczne usuwanie i unieszkodliwianie azbestu.

Każda istotna zmiana prawa dotycząca np. wprowadzenia innych, poza składowaniem, metod unieszkodliwiania odpadów z azbestem sposobów, możliwości usuwania wyrobów z azbestem we własnym zakresie lub innych kosztów usuwania wyrobów z azbestem czy innych, nowych możliwości pozyskiwania środków na dofinansowanie będzie podstawą do opracowania kolejnej aktualizacji *Programu*.

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:
.....
.....
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:
.....
.....
3. Rodzaj zabudowy³⁾:
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾:
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾:
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:
7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾:
8. Stopień pilności⁷⁾:
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:
 - a) nazwa i numer dokumentu:
 - b) data ostatniej aktualizacji:
10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:
11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:
.....

.....
podpis

data

¹⁾Za wyrób zawierający azbest uznaje się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1 % lub więcej azbestu.

²⁾ Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.

³⁾Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.

⁴⁾Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.

⁵⁾Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą kwalifikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
- drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie nie wymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.

⁶⁾Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).

⁷⁾Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w załączeniu nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego

użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010r. Nr 162, poz. 1089).

⁸⁾Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.